

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštne. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Trbovljah (na Štajerskem). - - -

..... Glasilo sloven skih rudarjev.

Zavarovanje rudarjev proti nezgodam.

Rudarji, katerim preti pri izvrševanju njih poklica vedno tako velika nevarnost, za zdravje in življenje kakor malokateri vrsti drugega delavstva, niso kakor je vobče znano, nič zavarovani za slučaje ponesrečbe. Ko so pred kakim 25 leti osnovali teritorialne delavske zavarovalnice proti nezgodam, so bili rudarji od tega zavarovanja izključeni, izpustilo se jih je radi tega, ker so tako rudniški posestniki zahtevali, vlada pa se je diktatu teh gospodov brezopogojno podvrgla. Tekom tega četrstoletja je stotine rudarjev pri raznih eksplozijah ponesrečilo, deloma so bili zadušeni, deloma pa so tudi zgoreli. Na tisoče rudarjev je bilo ubitih, drugi tisoči so bili pohabljeni. Vse te žrtve, zaostale po usmrčenih, kakor tudi pohabljenec se je odpravilo z beraškimi provizijami. Na tisoč in tisoč shodih se je zahtevalo, naj se tudi rudarje uvrsti v teritorialne delavske zavarovalnice proti nezgodam, toda vlada je imela za to zahtevo vedno gluha ušesa, posebno ker so ostali tudi rudniški podjetniki prej ko slej zagrizeni nasprotniki zavarovanja proti nezgodam za rudarje.

Končno se je rudarjem posrečilo premagati odpor vlade, leta 1904. se je izrekla za uvrstitev rudarjev v teritorialne delavske zavarovalnice proti nezgodam.

Z ozirom na vladno izjavo, ki je v svoj program o delavskem zavarovanju sprejela tudi nezgodno zavarovanje za rudarje, je rudarsko delavstvo v principu prvi del boja za to zavarovanje zaključilo z zmago. Seveda ne morejo živeti od principijelnega priznanja ne zaostali po ponesrečenih rudarjih, ne oni ponesrečeni rudarji, ki so se v rudnikih pohabili. Če se pa pomisli, da je sedaj poteklo zopet deset let, in da rudarji na zavarovanje proti nezgodam še vedno čakajo, tedaj izgleda, kakor bi vlada hotela rudarje dražiti. Vlada in podjetniki so znali skrbeti za to, da se je uresničenje nezgodnega zavarovanja vedno od enega leta na drugo odlašalo, prilik za tako zavlacavanje je bilo dosti, posebno ker se je imelo zavarovanje proti nezgodam za rudarje rešiti obenem s celotnim socialnim zavarovanjem. O vseh teh zadevah se je delovni svet in tudi državni zbor temeljito posvetoval — na kar se je pa zopet vso stvar na nedoločen čas odložilo.

Ko so pa rudniški podjetniki izprevideli, da je njihov trud zaman, da bi za stalno rudarje od nezgodnega zavarovanja izključili, so se na videz s stvarjo sprijaznili vendar pa so obenem zahtevali, da se mora zavarovanje proti nezgodam za rudarje organizirati na podlagi samostojnega poklicnega zavoda, kateri zahtevi se je uklonila tudi vlada. To stališče sta tudi zavzeli večini v delovnem svetu, v socialno

političnem odseku kakor tudi v državnem zboru samem.

Ko je bilo razvidno, da bo poteklo še precej let, predno se bo socialno zavarovanje uresničilo, so socialni demokratje v državnem zboru stavili predlog, da naj se nezgodno zavarovanje za rudarje uvede takoj, ne oziraje se na poznejšo uvedbo socialnega zavarovanja. To je bilo začetkom leta 1910. Meseca maja 1912 je vlada napram predlogu socialnih demokratov zavzela svoje stališče in potom svojega zastopnika v socialno političnem odseku državnega zbora izjavila, da je pripravljena predložiti tozadevni načrt, glede zavarovanja proti nezgodam za rudarje državnemu zboru čim prej. V mesecu oktobru je baje bil dotični načrt že izdelan, predložen pa ni bil ne državnemu zboru, ne delovnemu svetu.

Sedaj po preteku skoraj devetih mesecev je vlada omenjeni načrt končno predložila delovnemu svetu, da ta izreče o njem svoje mnenje. Če bi se smelo verjeti temu, kar pravijo posestniki rudnikov, tedaj bi bila za povzročeno zavlacavanje odgovorna edinole vlada. Rudniški podjetniki namreč pripovedujejo, da so se oni z nameravanjem nezgodnim zavarovanjem že zdavnaj sprijaznili in delajo užaljeni da se jim še podtika, češ da so oni tisti, ki proti rudarskemu nezgodnemu zavarovanju še vedno rujejo. Trditev, da oni niso tisti, ki bi nezgodnemu zavarovanju nasprotovali, se mora presojati precej previdno, posebno ako upoštevamo, da so ravno oni precejšnje število podobnih manevrov izvršili. Če bi pa bila na vse zadnje podjetniška trditev resnična, tedaj se človeku nehote vsiljuje vprašanje, kaj je dalo vladi povod braniti mesece in mesece že izgotovljeno predlogo v skrinji za akte? To je tem bolj nerazumljivo, ker vlada drugih dolžnosti napram zavarovanju rudarjev proti nezgodam nima, kakor le ono, da tudi ona zavaruje delavce, ki so vpisani v državnih montanskih podjetjih, in da za te delavce plačuje določene prispevke. V Avstriji seveda je bilo že marsikaj mogoče, da se v finančnem ministertvu niso mogli ali bolje rečeno niso hoteli se odločiti, da bi žrtvovali vsako leto par sto kron prispevkov, ki bi jih morala država za svoje delavce v rudarski nezgodno zavarovalni zavod plačevati. Pri znanem skopuštvi naše vlade, kadar gre za delavce, je zelo verjetno, da je bil to povod zavlacavanju. Pri vsem tem seveda ni nihče prikrajšan in ogoljufan kakor edinole rudarji sami.

V kratkih obrisih naj navedemo posamezna določila, ki jih vsebuje načrt oziroma predloga o nezgodnem zavarovanju za rudarje, ki jo je vlada izročila delovnemu svetu, da o njej izreče svoje mnenje. Predloga sestoji iz 17 paragrafov. § 1. pravi, da se raztegne dolžnost glede zavarovanja proti nezgodam na podlagi obstoječega nezgodno zavarovalnega zakona

na vsa rudniški oblasti podrejena rudniška podjetja in k njim pripadajoče obrate.

V smislu paragrafa 2. se izvrši zavarovanje rudarjev proti nezgodam potom posebnega rudarsko nezgodno zavarovalnega zavoda. Načelstvo ali vodstvo bodo tvorili iz ene tretjine delavci, iz druge tretjine rudniški podjetniki, dočim tretjo tretjino imenuje ministrstvo za javna dela. Zastopstvo se je sestavilo tako, kakor ga določa sedaj veljavni zakon o delavskem zavarovanju proti nezgodam. Načelnik in njegova dva namestnika voli predstojništvo oziroma načelstvo iz svoje srede, vendar pa se morajo volitve izvršiti tako, da izmed navedenih treh funkcionarjev po eden pripade vsaki posamezni tretjini. Načelnik in njegova dva namestnika tvorita skupaj komisijo, ki ima nalogo izvrševati priprave za odmero rent. Ako pa se ta komisija glede priznanja zahtevane rente ne more zediniti, tedaj o stvari odloči predstojništvo.

Kraj, kjer bo rudarska zavarovalnica proti nezgodam imela svoj sedež, določi ministrstvo za notranje stvari sporazumno z ministertvom za javna dela. Pri sestavi prvih pravil za rudarsko zavarovalnico se imajo zaslišati zaupniki delavcev in podjetnikov.

Bratovskim skladnicam se lahko naloži posredovanje med rudarsko zavarovalnim zavodom proti nezgodam in med zavarovanci ter med podjetniki. Prispevki v rudarsko zavarovalnico proti nezgodam, morajo plačevati za delavce v polnem obsegu podjetniki. Veljavni zakon o delavskem zavarovanju proti nezgodam nalaga, kakor znano, tudi delavcem, da morajo prispevati deset odstotkov zavarovalnine, kar bi potemtakem pri rudarskem nezgodnem zavarovanju odpadlo. V tem oziru torej predloga sledi v smeri socialnega zavarovanja. Pravice do rent urejuje § 11. Renta znaša pri popolni pridobitvi nezmožnosti 60 odstotkov zaslužene plače, ki jo je treba vselej dognati. Ta paragraf vsebuje določbo, po kateri se zlovoljno spravlja rudarje ob pravice, ki so si jih pridobili v bratovski skladnici, ta paragraf namreč pravi, da renta skupno z bratovsko skladnično provizijo ne sme visokost 60odst. rente presegati. Kakor videti, se pri odmeri nezgodne rente namerava po vladnem načrtu vselej upoštevati tudi provizijo bratovske skladnice. Vdova po smrtno ponesrečenem rudarju bo dobivala toliko časa, dokler se vnovič zopet ne omoži in ako to ni slučaj, tedaj o svoje smrti 20 odstotkov, vsak zakonski otrok do 15. leta starosti bo dobival petnajst in vsak nezakonski otrok deset odstotkov. Skupna renta zaostalih ne sme presegati pet odstotkov celotnega zaslužka. Nadalje se tudi pravi, da zacstali ne bodo imeli nobene pravice do provizije do bratovske skladnice, ako dobivajo nezgodno rento.

LISTEK.

Pariška komuna.

F. M.
(Dalje.)

V Parizu so stali le pošteni delavci ali takozvana sodrga. Ko se je naslednjega dne Pariz zbudil, je dihal lahkeje. Onjilobe in smradu ni bilo več. In novi Pariz se je lotil takoj dela, da uredi nov režim, režim pravice. V Versaillesu, kamor se je poskrila vlada, se je sklepalo o poginu Pariza. Komunisti, delavski revolucionarci so imeli v svoji oblasti skoro nevede tri milijarde in 500 milijonov gotovine, imeli so vse pariške utrdbe in 200.000 mož broječo vojsko. Zvečer se je zbral osrednji revolucionarni odbor na posvetovanje, da skepa, kaj mu je storiti. In ti možje, ti člani osrednjega revolucionarnega odbora niso niti vedeli, da imajo v svojih rokah vlado, da imajo v svoji oblasti vso Francijo. Drugi dan so se zbrali na posvetovanje člani osrednjega odbora in povabili na sejo mestne župane (maire). Sklenili so, da se razpišejo takoj volitve v občinski svet. Osrednji odbor in župani so pa povabili tudi člane pariške

»Internationale«, naj sodelujejo pri novem delu. Člani »Internationale« ali socialisti niso vedeli, kaj naj počno. Bili so majhni, brez vpliva in revni. Tako revni, da niso bili v stanu izdajati svojega lista dvakrat na mesec. Zapisniki pariške »Internationale«, ki se še danes hranijo v arhivih, pa pričajo, da so bili internacionalci revni, ampak bogati na duhu in znanju. Te zapisnike je pisal tajnik »Internationale« Varlin, ki je bil knjigovezec in prepričan socialist. Leta 1866 je bil obsojen na tri mesece ječe kot ustanovitelj tega socialističnega društva. Bil je tudi zapleten v bombno afero proti Napoleonu III. Ušel je v Bruselj in se vrnil v Pariz po padcu cesarstva. Postal je član pariške komune in slavno umrl na barikadah, ko je Thiers naskočil Pariz. Člani »Internationale« se sprva niso hoteli pridružiti komunistom. Ko so pa izvedeli, da so to sami delavci, so postali najzvestejši branitelji komune.

Volitve so bile razpisane na dan 26. marca, t. j. pet dni po revoluciji. »Internacionala« je izdala sledeči oklic: »Delavci! Bilanca razmer, ki so jih zakrivale meščanske stranke, so prevrati in katastrofa, ki napravlja vtis, da privede našo deželo v prepad. Kaj nismo res sposobni dvigniti se iz te nižave? Zadnji dogodki so nam jasno pokazali moč pariškega ljudstva in prepričani smo, da bo bratsko sporazumljenje po-

kazalo, da je to ljudstvo tudi pametno in resno. Mi, ki hočemo osamosvojevanje delavstva, bomo sodelovali pri komuni, ki nam tako osamosvojevanje zagotavlja. Uvedli bomo nove socialne reforme. Trpeli smo za naš princip enakosti in je naša dolžnost, da se pridružimo delu, ki postavlja zgradbi enakosti prvi kamen. V nedeljo 26. marca volite vsi svobodno za komuno.«

Pri volitvah je volilo 287 volilcev več kakor meseca februarja. Izvoljenih je bilo 17 internacionalcev, 13 članov osrednjega revolucionarnega odbora, 7 blanquistov in 21 jakobincev. Izvoljenih je bilo tudi nekaj zmernežev, ki so pa podali takoj demisijo. Večino so tvorili blanquisti, združeni z jakobinci. Takoj po prvih sejah je sklenila komuna sledeče zakone: Odprava stanarine od prvega oktobra 1870 do prvega aprila 1871. — Ločitev cerkve od države in konfiskacija mrtve roke. — Zvišanje učiteljskih plač in znižanje plač visokim uradnikom tako, da je znašala najvišja letna plača 6000 frankov. — Ustanovitev posredovalnic dela v vsakem mestnem okraju. Odprava nočnega dela pekovskih delavcev. Komuna je izdala tudi oklic na kmete, ki so ga hoteli raznesti po deželi z balonom. Oklic je važen dokument in ga tu objavljamo v celoti. Oklic se glasi:

Razsodišče bo imelo svoj sedež v krajih, kjer se nahajajo teritorialne zavarovalnice proti nezgodam in bo sestajalo iz ene tretjine rudarjev, ene tretjine podjetnikov in ene tretjine ki jo imenuje ministrstvo za javna dela. Zadnji paragraf pravi še, da bo postava stopila kakor hitro se jo razglaša, v veljavo z omejitvijo, da se bo čas, v katerem nastopi zavarovalna dolžnost, odredbenim potom pozneje določil.

S predloženo osnovno se je rudarski odsek delovnega sveta dne 25. in 26. februarja pečal. Takoj ob pričetku posvetovanja so vladni zastopniki opozarjali, da ima predloga, o kateri naj se vrše obravnave in ki naj ima postati zakon, le namen okvir nezgodnega zavarovanja razširiti, in da se vsled tega na predloženem načrtu, ki sloni na temeljnih načelih obstoječega zakona o nezgodnem zavarovanju, ne more ničesar važnega izpreminjati, ker bi drugače prišla hitra rešitev nezgodnega zavarovanja za rudarje v nevarnost. Podjetniki so zahtevali, da se jim mora v predstojništvu priznati dvetretjinsko zastopstvo. Temu nasproti so delavci izrekli zahtevo po sorazmernem zastopstvu. Oba predloga sta bila odklonjena. Tudi predlog delavcev po sorazmerni sestavi rentne komisije je bil odklonjen. Delavski zastopniki so nadalje zahtevali, da se v slučajih popolne nezmožnosti za delo določi mero rente na 100 odstotkov in da naj omejitev glede istotčasnega dobivanja pokojnine iz bratovske skladnice stopi le tedaj v veljavo, kadar oboje skupaj, nezgodna renta in pokojnina od bratovske skladnice presega visokost delovnega zaslužka. Bil je tudi predlog odklonjen.

Nekaj pa so delavski zastopniki vendarle dosegli: na njihov predlog se je namreč sklenilo, da ima renta za one ponesrečene rudarje, ki so popolnoma brez vsake pomoči, znašati 90 odstotkov.

Glede sedeža razsodišča se je izreklo temeljno načelo, da imabiti iz praktičnih ozirov dovoljeno razsodišče prenesti kraj, ki se nahaja v bližini večjih rudnikov. Končno se je še sklenilo, da ima stopiti nezgodno zavarovalna dolžnost v veljavo najkasneje po preteku enega leta.

Kapitalizem kot predpogoj organizacije proletarskih množic.

Neglede na sijajen razvoj tehnike in prometa, ki smo ga dosegli vsled kapitalizma v zadnjih sto letih, se nam v primerjanju sedanosti s preteklostjo jasno predločuje značilen preobrat z ozirom na organizacijo. Še sredi minulega stoletja je v najširših krogih gospodarstva individualizem, temeljno načelo neorganiziranja. Ali od tedaj se je polagoma razširjala misel organizacije. Zlasti v proletarskih vrstah se je vedno bolj pojavljala klic po združitvi, kar ni ostalo brez učinka.

Agitacijsko in organizacijsko delo zadnjih desetletij je imelo naravnost čudovite uspehe. Vedno večje trume delavcev so se pridružile svojim zvezam. Na milijone jih je pod zastavo organizacije in delavske organizacije naraščalo v velikansko in mogočno armado, ki šteje v stotisoče članov. Če bi naši predbojovniki, so marljivo in z velikim trudom orali celino in obdelovali trda tla, mogli videti sad svojega dela, bi bili veselo iznenadeni. Blagajniki tiste dobe, ki so računali le s par stotinami kron, bi zavidali svoje naslednike, ki imajo računati in upravljati milijone. Proletarske organizacije v splošnem in strokovne organizacije posebej nudijo veselo sliko vedno naraščajoče zdru-

žitve posameznih sil v enotno silo množic. One so izraz skupne volje, ki kaže raznim smerem volje enoten cilj in ki združuje milijone razrednih bojevnikov v trden in življenja poln organizem.

Postanek teh organizacij mas pa ni edinole posledica agitacijskega dela, a tudi ne izključna posledica socialno duševnega prehoda od brezorganizacijske dobe k organizaciji, temveč so pri tem razvoju učinkovali različni vzroki. Kakor za vsako novo socialno tvorbo, so morali tudi tu biti dani duševni in materijelni predpogoji. Duševno stremenje v smeri k organizaciji bi samo zase ne bilo zadostovalo za ustvaritev orjaške organizacije, morali so priti tudi materijelni predpogoji, ki so omogočili združitev milijonov, enako mislečih in enako stremečih ljudi. In res sta se sredi minulega stoletja združila oba momenta: socializem je ustvaril duševno razpoloženje, rodovitna tla za delavske organizacije, kapitalizem pa je ustvaril tehnične in organizatorične predpogoje. Tako je proletarska organizacija mas nastala iz skupnih učinkov socializma in kapitalizma. Zlasti kapitalistično delovanje za pospeševanje delavskih organizacij je v marsikaterem oziru zanimivo.

Znana je prislovica, da je kapitalizem svoj lastni grobokop v tem, da si sam vzgaja sile, ki ga bodo nekdanj pahnile s prestola. Kapitalistični gospodarski način je koval orožje in gladi pot za organiziran osvobodilni boj proletariata. Močno razširjen promet sedanje dobe s svojimi železnicami, parniki, poštnimi in električnimi vozili nam nudi možnost za obiskanje najoddaljenejših pokrajin dežele in z najširšimi sloji ljudstva priti v dotiko z našimi idejami. Potom pisem, brzojavk in telefona se moremo pogovoriti z vplivnimi osebami raznih krajev. Z izpopolnjenjem tiskarske tehnike in razširjenjem časopisja je ogromno narasla možnost za agitacijo. »Gutenbergovi črni vojaki« pridejo v najtemnejše kote dežel in se tam bojujejo proti nevednosti in zaostalosti. V neštetihih časnikih, časopisih, zvezkih in letakih se raznaša seme znanja med mase, v knjigah pa se razpravlja o vprašanjih svetovnega naziranja in najvažnejša vprašanja človeštva. Kar izumi učenjak v svoji sobi, gre v svet in vzbudi boj duhov. Tako je postalo mogoče dramati mase, jih poučevati in vršiti agitacijsko delo, kakor ga svet še ni poznal. Obenem pa nudi moderni promet tudi možnost redne zveze s posameznimi člani in podružnicami velike zveze.

Veliki pomen prometnih razmer za organizacijo mas postaja tem jasnejši, če pomislimo, kako se je v prejšnjih časih agitiralo in organiziralo. Zanimivo bi bilo razmišljati, kako je neki agitiral suženjski vodja Spartakus pred Kristom, ali pa kako je srednjeveški kmečki agitator Joß Fritz okoli leta 1500 spravil kmete v »Bundschuh«, takratno kmečko zvezo. Predočiti si je treba tehnične težkoče, ki sta jih morala premagati ta dva ljudska moža, da sta par tisočev ljudi združila v bojno organizacijo. In s tem naj se primerja lahkoto agitacije in organizacije sedanje dobe. Moderni agitatorji in organizatorji se vozijo z brzovlaki in avtomobili po deželi, parniki plujejo po morju in ne bo dolgo trajalo, ko bodo jadrali tudi po zraku. (Razširjenje letakov iz zračnih ladij se v Ameriki že dandanes vrši.) S pomočjo brzojava in telefona snujejo nove zveze in vzdržujejo stare s posredovanjem pošte so z vsemi prizadetimi neprenehoma v zvezi. Država in kapitalizem, ta zakleta sovražnika delavskega gibanja, stavita svojo moč — seveda za dobro plačilo — v službo organizacije proletarskih mas. Ne da bi se kaj namrdnili, tiskajo kapitalisti milijone

letakov in časopisov s »hujskajočo« vsebino in državna pošta nima pomislekov proti vročevanju naslovlencem takih »državi in družbi nevarnih« stvari. Po načelu cesarja Vespazijana: »Denar ne smrdi!« opravljata država in kapitalizem priprazno službo najhujšim prevratnikom in če le nese mnogo dobička, izpodkopa vajo svoja lastna tla. Tu se zares more reči: »Kogar hočejo bogovi pogubiti, ga udarijo s slepoto,« ker današnja kapitalistična družba, v kateri se piše »denar zasluži« z veliko črko, je po zlatu zaslepljena in sama žaga vejo, ki na njej sedi.

Pa tudi v drugem ožiru ustvarja kapitalizem kot svoj lastni grobokop predpogoje za proletarsko organizacijo mas. V velikih mestih in veleobratih kupiči delavce in delavke v množice in jih podreja enakim inezdnim in delovnim razmeram, vsled česar se vzbujajo in naraščajo razredna zavednost in solidarnost. Spaja jih v pisano mešanico in jim s tem vceplja smisel za internacionalnost. Vedno večje trume nekdanj samostojnih peha v proletariatu in vedno bolj obtežuje delavcem, da bi postali samostojni. Z vsem tem pripravlja skupna tla, na katerih morejo proletarske zveze razvijati svoje delovanje. V obratih se tekom časa pojavlja razpoloženje za trdno organizacijo, ki spominja naravnost na vojaški ustroj. Kooperativni način dela, to je: skupno delo več ljudi po gotovem načrtu v enem in istem obratu ustvarja predpogoj podreditve in nadreditve prizadetih in zahteva disciplino, ki ne trpi ugovora. To discipliniranje delavcev v velikih in srednjih obratih pa učinkuje tudi v delavskih organizacijah: če morajo delavci v delavnici skupno iz roke v roko delati, je samo ob sebi umevno, da se navadijo solidarnosti, tudi izven obrata v svrhu zastopanja svojih interesov. Kapitalistični obrati s svojo vojaško disciplino ustvarjajo torej duševno in materijelno podlago za mogočne delavske organizacije. Sistem kooperacije dovaja polagoma do koalicije, do skupne volje delavskih trum, da odpravi izkoriščanje in hlapčevstvo iz sveta. To je zasluga in usoda kapitalizma, da on sam ustvarja predpogoje za višjo gospodarsko in družabno obliko.

Militarizem in ljudska izobrazba.

Glede povečevanja civilizacijskega dela evropskih držav utegnemo imeti šele tedaj pravo sliko, če primerjamo izdatke za izobrazbo z onimi za vojaštvo. Taka primerjava nam končno jasno pokaže, da evropske »kulturne« države tiče še popolnoma v barbarstvu.

Pojasnilo najprej prav poljudno pojma militarizma in ljudske izobrazbe. Militarizem je vezbanje ljudi v vojašnicah, kako rabiti orožje, toda ne proti divjim zverinam, marveč proti enakim ljudem. To vojaško vezbanje je torej predvaja za uničevanje množice cvetočih človeških teles. In izkušnja uči — in tudi najnovejša balkanska vojna to dokazuje — da te, ki najboljše razumejo tako divjanje proti človeškemu življenju, časte kot »slavne junake«. Ne gre za to, kako se vrši to pobijanje. Boj junakov v starem veku, prsa proti prsim, z lica v lice, to je dandanes zastarelo. V današnjih modernih vojskah pa gredo za tem, da uničijo čim več človeških bitij. Kako se to izvrši, to nima pomena. Ali z zvijačnim napadom ali s skrito mino ali pa mečejo na speče čete razstreljivo iz zraka, ali pa tudi čete bežečih vojakov, ki so pometali proč orožje, da lažje beže, ki se ne morejo prav nič braniti, odzadaj na tisoče petolčje — vse to je »junaško« in strategično naravnost »občudovanja vredno«.

voljeni od ljudstva.

Pariz zahteva — poslušajte pazno vsi vi, poljski delavci, mali posestniki, koloni in vi vsi, ki sejete, obdelujete in žanjete drugim v korist, v korist onim, ki ne delajo — Pariz zahteva, naj se da zemljo kmetu, orodje in stroje delavcem, delo vsem.

Boj, ki ga bije sedaj Pariz, je boj proti odiranju, proti laži, proti lenobi. Vam, kmetje, pripovedujejo, da hočejo socialisti oropati in razdeliti tuje blago. Ljudje dobri! Ali si ga ne razdele že oni, ki žive brez dela? Kolikokrat ste že slišali, da tat vpije: Primate tatu. Tat uide in po navadi je obsojen tisti, ki je bil okraden. Da! Sadovi zemlje naj se dajo onemu, ki jo obdeluje! Delo naj se da vsem! Ne sme biti več bogatih in revnih. Ne sme biti več dela brez počitka, ne več odpočitka brez dela.

To hoče Pariz. Iz tega uvidite, prebivalci dežele, da so naše zahteve tudi vaše zahteve. Pariški delavec se bori za Vas in zase. Poslanec, kis te jih izvolili in ki jih ne poznate, hočejo nastaviti zopet Henrika V. Ako pade Pariz, bošta še nadalje tlačila jarem bede in siromaštva vas in vaše otroke. Pomagajte delavcem v Parizu do zmage. Naj se zgodi karkoli hoče, pa vedite, da bodo na svetu revolucije toliko časa, dokler se ne uresniči geslo: **Zemlja kmetu, orodje delavcem, delo vsem!**

(Konec prihodnjic.)

Kmetje!

Brat, varajo te. Naši interesi so tvojim enaki. Kar mi zahtevamo, hočeš ti tudi. Kaj zato ako manjka kruha, obleke, streha in družega mestnemu delavcu prej kakor delavcu na deželi? Kaj zato, ako se imenuje tlačitelj in izkoriščanec veleposestnik ali veleobrtnik. Tebi, kmet, kakor nam je delovni dan predolg in težaven in ne tebi, ne nam ne prinaša delo tega, kar potrebujemo za naše življenje. Nam kakor tebi, kmet, manjka svoboda, veselje, duševnega življenja in srčnega življenja. Vsi, ti in mi, delavci smo vazali bede. Več kakor celo stoletje se ponavlja kmetu, da je lastnina sveti sad dela in ti kmet verjameš. Poglej samega sebe in uvidel boš, da je laž. Glej, star si, vedno si delal; vse tvoje proste dni si preživel z motiko ali lopato v roki. Delal si neprenehoma od ranega jutra do poznega večera in vendar nisi bogat in nimaš niti koščka kruha, da bi si ga prihranil za stare dni. Vsi tvoji pridelki so se stekali drugam, za sinove, ki so odšli k vojakom in ki bodo morali pozneje garati kakor ti, končati svoje življenje kakor ti in ki ti ne bodo mogli niti pomagati, niti te revno preživeti. Ti, kmet, boš moral po težkih dneh trdnega dela, na stara leta prositi miloščine od vrat do vrat. Ali ne čutiš, brat kmet, da to ni pravica? Odpri oči in poglej. Videl boš, da te nesramno varajo. Spoznal boš, ako bi bilo res, da je lastnina sad

dela, bi moral biti tudi ti bogat. Saj si toliko delal. Imel bi — ako bi bilo to res — hišo in vrt, ki si ga želel celo življenje. Ako imaš sedaj hišo, je na njej vse polno dolga in jo bodo morali prodati tvoji sinovi takoj po tvoji smrti vkljub temu, da te je stala toliko truda in toliko skrbi. Ne, brat, kmet, Delo ni lastnina. Lastnina se pridobi slučajno ali pa s prebrisanošjo. Bogataši ne delajo in so leni. Delavci so ubogi. To je žalostna resnica.

To ni pravično. Proti temu se bojuje pariško delavstvo, punta se in hoče izpremeniti zakone, ki dajejo sedaj vso moč bogatašem v roke nad ubogimi in revnimi. Pariz noče več kralja, ki bi dobival po 30 milijonov na leto ljudskega denarja. Hoče, da se davki znižajo. Pariz noče, da bi plačevali eni osebi po 20.000 do 100.000 frankov na leto. Ta denar bi lahko osrečil obilo družin. S tem denarjem bi se lahko ustanovile sirotišnice in dobra zavetja starim delavcem in kmetom.

Pariz hoče, da naj ne plačujejo davkov oni, ki ničesar nimajo, ali pa, ki imajo le kajžico in vrt. Davke naj plačujejo bogataši. Pariz hoče prisiliti poslance, člane gosposke zbornice in bonapartiste, naj oni plačajo 5 milijard frankov Prusom in naj se prodajo v to svrhu njihova posestva in cesarske posesti, ki so postale za Francijo nepotrebne. Pariz hoče, da bo pravica po ceni in hoče, da bodo sodniki iz-

Zavratni umor, ki ga smatramo v navadnem življenju za najbolj gabno dejanje, velja v modernem vojevanju kot gigantsko in heroično dejanje, in čim večje je klanje, ki se je izvršilo bolj občudujejo in slave vojaškega stratega zaradi dejanja, ki so mu se žrtvovale množice življenja polnih bitij.

To je bistvo modernega militarizma. In kaj je ljudska izobrazba? Načrtoma izvedeno dviganje duševnega obzorja ljudskih mas s poučevanjem v vseh izobraznih strokah, ki, čim temeljitejša in obširnejša je, bolj povzdiguje človeka nad žival, zavede iz barbarstva v civilizacijo in ustvarja iz ljudi ne le duhovita in inteligentna, marveč tudi izobražena in plemenita bitja. To je glavni namen izobrazbe. Vzvišen je ta cilj in služi človeškemu napredku. Militarizem in njega posledice, pa ni nič drugega nego barbarstvo starih časov, spojeno z zavratnostjo in zvijačo. Ali more biti še večji nasprotij?

Oglejmo si sedaj še številke, ki jih porabljajo »krščanske države« evropske za militarizem in za ljudsko izobrazbo. Velika razlika med temi številkami naj nam dokaže, koliko pravice imajo te države, ponášati se s civilizacijo.

Vseh 17 znatnejših »krščanskih« evropskih držav izda na leto za vojaške namene in sicer ob mirnem času 6232 milijonov. V miru torej! Ob vojnem času bi bilo to le prav minimalen znesek v primeri z onim, kar bi izdali takrat.

In koliko dajo te države za kulturo, za potrebno ljudsko izobrazbo? Nekoliko več nego četrtino tega, kar dajo za militarizem ob mirnem času, namreč 1450 milijonov! Toda niti ta primeroma malenkostna vsota ne pride v prid pravemu ljudskemu pouku! V tej svoti so všteti vsi izdatki za duhovščino — in člani tega stanu dobivajo večinoma prav lepe plače, nekateri imajo dohodke, ki jih utegnejo knezi zavidati.

Nemčija daje za vojaštvo na leto 1112 milijonov, za ljudsko izobrazbo pa 372 milijonov, torej trikrat toliko za vojsko nego za izobrazbo. Avstrija in Francija dajeta 3 in polkrat toliko za vojaštvo kakor za ljudsko izobrazbo, pobožna Španija štirikrat, Belgija tudi 4krat, Holandska, Angleška in Ogrska pa celo 4 in polkrat toliko denarja za vojaške kakor za izobraževalne namene. In Italija, ta siromašna država rabi za svoje vojaštvo 6 in polkrat toliko kakor za šole, barbarska ortodoksna Rusija pa kar 13krat toliko. Za izobrazbo ima naslednja veldržava na razpolago komaj 60 milijonov, za militarizem pa 768 milijonov. Rusijo prekaša v tem pogledu le še Portugalska, novopečena republika, ki izdaje na leto za vojaštvo 49 milijonov, za ljudsko izobrazbo pa cele tri milijone.

To so tiste evropske države, ki so tako ponosne na svojo kulturo in civilizacijo. Za vojsko, za barbarstvo mečejo vsako leto milijarde, češ, da je to potrebno za »vzdrževanje miru«. Pravzaprav so pa to posledice imperalističnih želja po ropu, ki imajo edino namen, koristiti kapitalizmu in ljudske mase pa znašajo milijone v ta namen, od česar pa ne morejo nikoli imeti bistvenega dobička.

Ljudska izobrazba ostaja pastorka kapitalističnih držav. Zakaj bi bilo mar treba več znanja. Ljudstvo bi postalo pametnejše, pa bi se ne dalo več slačiti po tolikih davkih in carinah, pa tudi bi se ne dalo postreljati s topovi brez potrebe!

Zaradi tega pa, ker države daleko ne store svoje dolžnosti glede ljudske izobrazbe, mora ljudstvo sezati k samopomoči in vzgojiti krepak narod, ki bo sodil sedanje barbarstvo z drugačnega, pametnejšega vidika.

Ne ubijaj! Ne ubijaj življenja pa tudi ne napredka, ker le ta nas more povesti iz teh krvoločnih in barbarskih razmer v boljšo dobo prosvetljeno, kjer ne bo suženj pobijal sužnja, marveč bo prost — rod človeški.

Kapitalizem in zločinstvo.

Skoro vsi zločini, ki se danes izvršijo, so direktna in indirektna posledica razrednega vladanja, dejstva, da en razred gospoduje nad drugim. Velika večina jetnikov po naših ječah trpi kazen zaradi prestopka zoper lastnino.

Vladajoči razred ima v oblasti državni ustroj in država uzakonjuje napravo privatne lastnine, brez katere bi razredno gospodstvo sploh ne moglo obstojati.

V kapitalistični družbi so življenska sredstva, ki so za vse ljudi neizogibno potrebna, privatna lastnina kapitalističnega ali vladajočega razreda. Da dobi nekapitalistični razred življenska sredstva, se mora podvreči kapitalističnemu razredu v izkoriščanje in poniževanje.

Razred, ki lastuje premoženje, je razred, ki vlada človeško družbo — razred, ki dela uveljavlja, tolmači in izvršuje zakone — seve-

da tako, kakor zahtevajo njegovi lastni interesi.

Institucija privatne lastnine, lastninska pravica je posvečena temu razredu in vsak prestopek zoper lastninske zakone je prestopek zoper državo in nobena obsodba se ne smatra prenapla ter nobena kazen previsoka za take prestopke.

Med bistvene institucije razrednega vladanja spada tudi ječa, zapor.

Kapitalistični sistem bi lažje obstojal brez parlamenta, kakor brez okrajnih zaporov in državnih ječ.

Zakonodajni zbori obstojajo iz zastopnikov kapitalističnega razreda; torej je popolno kontrola čez iste v njegovih rokah; a ječe in zapori pa so napolnjeni z ljudmi iz delavskih vrst.

Privatna lastnina življenskih sredstev s silo uveljavlja izkoriščanje, brezdelnost, revščino, tatvine in umorstvo.

V dobi razredne vlade in privatnega lastništva zločinstvo napreduje od male tatvine do umora.

Razvoj privatne lastnine spremlja sorazmerno naraščanje zločinstva.

Slabi časi znatno pomnože zločinstva.

Često so močje, željni dela, brezobzirno prisiljeni prositi, krasti ali stradati; da bi prosili, jim ne dopušča njihov ponos, a da bi stradali, ne dopušča njihov glad.

Človek, kateremu se odreka delo, in bi ne kradel, da bi utešil glad svojemu otroku, ni vreden, da ima otroka. Tak človek ima pravico, da si pomaga, kakor more, potem ko mu je človeška družba odrekla pravico, da si pridobi življenska sredstva poštenim potom.

Privatna lastnina gradi ljudske ječe in jih — obljude.

Kapitalizem in zločinstvo korakata z roko v roki.

Kapitalisti se pričenjajo vpraševati: »Kaj naj storimo, da se rešimo?« Zločinci, ki jih je ustvaril kapitalizem so pričeli groziti njegovemu življenju.

Največje ječe so še vedno pretesne. Davki naraščajo z grozno hitrostjo. Vsa mesta so napolnjena s tatovi, vlomilci, vsakovrstni »pošteni« uzmoviči ropajo družbo. Njihov namen je tatvina, a pri tem so pripravljeni na umor. Zgubiti ti ljudje nimajo nič, a pridobiti pa utegnejo vsaj nekaj.

Kapitalistična družba jim odreka pošten posel in zaslužek, in garantira jim stalno delo, ako bodo kradli in morili.

Vsi poskusi reformirati zločince in narediti konec zločinstvu so se izjalovili. Organizacija današnje družbe zabranjuje, da bi se dalo kaj doseči v tej smeri.

Samo en način je, kako narediti konec zločinstvu, in ta zahteva, da se odpravi razredno vladanje in da se da vsem ljudem enaka prilika za ustvarjanje poštenega življenja. Moderna mašinerija je to celo stvar zelo, olajšala. Nikomur ni treba delati več kakor je zanj potreba — in noben duševno razvit človek ne bo prostovoljno delal manj.

Moje srce sočuvstvuje z zločinci — kolikor jih je že. Ne gre zato, česa so obdolženi, a gre za to, da so človeška bitja in noben človek ni več v tem oziru. V veliki večini slučajev so revni, brez doma, brez prijateljev, so žrtve razmer, katerih niso sami ustvarili in katerih ne kontrolirajo sami. Jaz sem imel z njim resne stike in jih poznam; prepričan sem, da bi bili poštene in dostojni močje in žene in ne izvrški človeške družbe in zločinci, ako bi živeli v poštenem družabnem sistemu.

Te nesrečne žrtve razrednega vladanja so postale duševno bolne. Njihov moralni čut so omejili, ako ne celo uničili. Njihov položaj je usmiljenja vreden. Družba je zoper nje največ grešila, zato je družba dolžna, da zanje tudi največ stori.

Pred vsem pa bi se moralo ravnati s temi nesrečnimi brati in sestrami, ki prihajajo v veliki večini iz vrst našega zaničevanega nižjega razreda, s potrpežljivostjo in vljudno dostojnostjo. To je pač najmanjše upoštevanje, ki ga družba, ki je za nje odgovorna, dolžna skazati svojim nesrečnim članom, in ako bi se jim še to odreklo, potem v resnici zadene vladajoči razred vsa obsodba za njihov padec.

Dokler družba ni pripravljena odpreti svojih vrata tem zaničevanim izvržkom in jim dati priliko za življenje — je vsak reformirani poskus že naprej izjalovljen.

Ako bi imel pristo pot, sem gotov, da bi spravil veliko večino njih na pot. Vse, kar zahtevajo, je človeško postopanje. Zločinstva, ki so jih izvršili, so naravnost malenkostna, ako upoštevamo za zločin, ki ga je družba izvršila napram njim. In družba bodočnosti — kadar bo človeštvo dovolj civilizirano — bo storila vse v svojih močeh, da popravi njim storjeno gorje s tem, da bo popravila svoje lastne zločine.

Zapisnik

seje načelstva rudarske zadrage druge skupine Koroško z dne 23. februarja 1913.

Navzoči:

Ivan Gotšier, predsednik II. skupine, kopač Bleiberg, Anton Markun, kopač St. Štefan, Peter Mojtič, kopač St. Štefan, Ivan Mori, kopač Možice, Loyro Neuvirth, kopač Lölling, Josip Petauer, kopač Bleiburg, člani načelstva, Alojzij Wolwich, c. kr. rudniški komisar kot zastopnik rudniške oblasti, Heinrich pl. Becker, tajnik zadrage kot zapisnikar.

Dnevni red:

1. Poročilo o delovanju zadrage v letu 1912.
2. Računsko poročilo za leto 1912.
3. Proračun za leto 1913.
4. Rešitev došlih prošelj za podpore.
5. Pregledovanje računov načelnika in članov načelstva.

6. Slučajni predlogi in nasveti.
Načelnik odvarja sejo ob pol 11. uri dopoldne, pozdravi zastopnika c. kr. rudniške oblasti, zadržnega tajnika in ostale člane načelstva ter konstatira sklepčnost. Na to se preide k dnevnemu redu.

1. točka: Poročilo o poslovanju zadrage v pretečenem letu se prečita in brez opazke vzame na znanje.

2. točka: Računsko poročilo skupine se prečita in podeli dotičnim funkcionarjem odvezo.

3. točka: Predsednik čita proračun ter posamezne točke razloži, nakar se vrši tozadevno posvetovanje. Postavke, ki so namenjene za subvencije, se v isti visočini odobre, kakor so bile določene v proračunu za preteklo leto. Istotako se sklene glede plačevanja prispevkov od strani delavstva za drugo skupino, ostati kakor v preteklem letu, pri starem, namreč pri 50 vinarjih za moške delavce, ki naj se jih odtegne delavcem kakor doslej na dvakrat pri dveh plačilnih dnevih. Rudniška vodstva naj odtegnejo prispevke tekom onih mesecev, v katerih je v posameznih podjetjih največje število delavstva uposlenega. Proračun se odobri in se ga tako kakor je izdelan priporoči prihodnji konferenci delegatov v končno odobritev.

4. točka: V zadnjem razdobju je došlo 19 prošelj za podpore pomoči potrebnih zadržnih članov in se podpore, ki jih je na predlog načelnika izplačalo dotičnikom predsedništva, v skupnem znesku 590 K naknadno odobre. Za današnjo sejo je došlo 7 prošelj za podpore in se na podlagi tozadevnih predlogov podeli: 1. Vdovi po rudarju Katarini Kralj, Knapenberg 40 K, 2. Rudarju Filip Stražar, Lölling 25 K, 3. Rudarju Ivan Kojš, Semlah 10 K, 4. Vdovi po rudarju Ceciliji Striž, Kreuth 30 K, 5. Rudarju Tomaž Färber, Bleiburg 40 K, 6. Rudarju Josip Müller, Bleiburg 30 K, 7. Rudarju Henrik Topler, Leša 40 K, skupaj 215 K.

5. točka: Računi, ki so jih predložili načelnik in člani načelstva glede pisarniških in drugih krajevnih izdatkov, se potem, ko se jih je preizkusilo, odobre in se nakažejo blagajni v svrhu poravnave.

6. točka: Načelnik se v daljšem govoru peča s plačilnimi dnevi, pri čemer pride na razgovor tudi 14dnevni plačilni rok, o predmetu se razvije daljša razprava.

Uprava rudnika v St. Štefanu kakor tudi uprava rudnika v Lešah, ki je last grofa Henckla na primer ne izplačuje delavcem plačo ob sobotah kakor je to povsod slučaj, nego šele ob ponedeljkih, kar povzroča delavcem, ki stanujejo v oddaljenih krajih na primer v Wiesenavi, neprilike. Posamezni člani, ki se vsled tega pritožujejo, pravijo, da morajo delavci ob sobotah odhajati domov brez denarja, pa morajo svoj zaslužek, ki ga doma rabijo, pošiljati družinam šele ob ponedeljkih. Gospod predsednik rudarske zadrage, ki je navzoč kot gost obljubi, da bo tozadevno stopil z upravo rudnika grofa Henckla v dotiko.

Nadalje se posamezni člani načelstva pritožujejo, da se izplačuje delavcem vposlenim v jamah »Rudolf« in »Antonio« svinčenega rudnika v Možicah-Črno, zaslužek vselej pol ure pozneje po končanem šihu.

Zastopnik c. kr. rudniške oblasti izjavi, da jemlje to pritožbo na znanje.

Nadaljne pritožbe se tičejo odtegovanja za užigala od plače. V posameznih rudnikih odtegujejo popolnoma neopravičeno celo po 2 K za kapselne. Gospod predsednik izjavlja, da bo vse potrebno ukrenil in skušal mirnim potom krivico odpraviti. — Tudi v rudniku grofa Henckla v St. Štefanu baje tudi od plač neopravičeno za užigala odtegujejo. Vse te pritožbe se vzamejo na znanje, ker pa je treba prej dobiti pojasnil pri dotičnih rudniških upravah, na kar se morebiti izvrše tozadevna posredovanja, se za enkrat ne ukrene nič drugega.

Nadalje vprašajo člani načelstva, če se morda v doglednem času prične zopet delati v rudniku za rjavi premog grofa Henckla v Wiesenavi, ki ga je podjetnik svoj čas ustavil, kar

je posebno važno za one delavce, ki so tamkaj bili poprej vpisani in ki sedaj delajo v Št. Štefanu, dočim morajo njihove družine ostati v Wiesenavi. Na to vprašanje odgovarja zastopnik c. kr. rudniške oblasti v tem smislu, da se bo potom stavbe delavskih stanovanj v Št. Štefanu s časoma nedostatku odpomoglo. Kdaj se v premogovniku v Wiesenavi zopet prične z delom ni mogoče natančno določiti.

Shod delegatov druge skupine se letos določi na 13. aprila. Končno se sklene za trud, ki sta ga imela načelnik druge skupine v pretečenem letu dati istemu 30 K in združenemu tajniku 40 K remuneracije tako kakor je to bilo prejšnja leta.

Ker je s tem dnevni red izčrpan, zaključijo načelnik sejo.

Henrik pl. Becker l. r. **Ivan Gotšier**, l. r. kottajnik in zapisnikar. načelnik druge skupine.

Dopisi.

Zagorje ob Savi. Približno eno leto ni v našem rudniku nič pravega gibanja v rudarski stroki, čeravno je bilo mezdno gibanje v mesecu marcu 1912, ki je prineslo majhen uspeh samo 5 odst. povišanja pri pogojnem delu in tudi nekaterim delavcem pri dnevni plači. A vendar je potem zopet zaspalo vse nadaljne zanimanje. Rudniški uradniki so seveda porabili to v prid trboveljske družbe, skusili delavce še bolj odtujiti delavskim interesom, priredili so jim čez leto par zabav, peljali so jih enkrat celo v letovišče na Izlake. Kupili so par sodčekov piva, jih oblekli precej v rudarsko uniformo (ki so jo rudarji seveda morali sami plačati); tudi sv. Barbara ni ostala brez pompa. S tem so zadovoljili seveda indiferentne delavce, in večkrat smo slišali, ko je kdo rekel, no, naš gospod direktor je pa res fin mož, rad govori z delavcem, tudi obratni vodja v Kisovcu ni napačen možakar, samo Hinek, ta je bolj s hudičem. Pa bo že tudi Hinek boljši, če ne bo, pa pojdemo k direktorju, da ga dene na »orngo«. Če smo katerega teh indiferentnih opozorili, da, če organizacija rudarjev oslabi, utegne biti posledica edino to, da postanejo gospodje od najvišjega uradnika do najnižjega paznika ošabni, in prične se trgati akord, toda bile so zaman svarilne besede. Kaj se je zgodilo, Ali ni postal gospod direktor enak vsem poprejšnjim? Da, trdi se celo lahko, da je v lice zvito prijazen, ampak delavcem bolj nevaren in večji izkoriščevalec kakor so bili vsi dosedanj. Ali je pri Kolketu kaj drugače? Ali ni v zadnjem času pretil starim delavcem z odpustom, in jim ponujal delavske knjižice? Ali ne trga, akorda vsak mesec? Včasih so se delavci razburili v Zagorju za vsako malenkost, če je Pič le koga grdo pogledal, sedaj pa, ko se jih prav intenzivno odira, ko gospodje Pauer, Kolka, in Hinek hodijo sicer z rokavicami okolo delavcev, toda pod temi rokavicami je sam trn, te rokavice so tako ošabne, da beže delavci v Ameriko, da drug drugega navdušujejo s tem, da pojdejo zmladleta k podšentjurskemu rudniku. Med tem pa gospodje narekujejo kazni za kaznuje delavca od po 2 do 5 kron, priganja se jih k delu ne samo v rudniku, celo nad uslužbenca, ki poravljajo premogarske vozove, se je spravljal gospod Eder s pomočjo seveda gospoda direktorja, da jim je utrgal akord. Gospod urednik, perabite to moje poročilo za »Rudarja«. Popravite moje pisne napake, če sem preslabo pisal, toda zdelo se mi je potrebno to Vam pisati, ker delam med tovariši, ki se jim tako slabo godi, pa ne pridejo in ne pridejo do prepričanja, da bi bila edina rešitev iz te bede samostojna zavest in organizacija. Morda jih ta moj opomin zbudi iz nevednosti in nezvesti.

Velenje. V nedeljo, dne 16. marca 1913 se vrši ob 3. uri popoldne v gostilni gospe Marije Vrabčič v Pesjem pri Velenjem letoletni občni zbor podružnice »Velenje« Unije rudarjev avstrijskih. Vabimo vse sodruge rudarje na polnoštevilno udeležbo.

Griže. Važen shod rudarjev, ki so vpisani v okolici Griž, se vrši ob 9. uri dopoldne v gostilni gospoda Jožef Zupanca, po domače pri Škurju v nedeljo 16. marca 1913. Vabimo vse rudarsko delavstvo na polnoštevilno udeležbo. Na obeh shodih, v Grižah in Velenjem poroča sodrug Tokan iz Trbovelj. V Velenjem se bo vršilo po shodu važno posvetovanje zaupnikov.

Razne vesti.

Prebivalstvo Evrope. Koncem leta 1910 je štela Evropa 433.900.000 prebivalcev, ki se na razne evropske države takole razdele: Rusija šteje 117 milijonov, Nemčija 64 milijonov, Avstro-Ogrska 51 milijonov, Angleška 45 milijonov,

Francija 39 milijonov, Italija 24 milijonov, Španija 19 milijonov, Belgija in Rumunija po 7 milijonov, evropska Turčija 6 milijonov, Nizozemska, Portugalska in Švedska po 5 milijonov, Bolgarija 4 milijone, Švica 3 milijone, Srbija, Danska, Grška in Norveška po 2 milijona. Evropa je najbolj gostobljuden del sveta. Med tem, ko pride v Avstraliji na kvadratni kilometer le 0.8 prebivalcev, v Ameriki 4, v Afriki 1 in v Aziji 19, pride v Evropi na isto površino 44 oseb. To število je pa samo relativno, ker so razne dežele različno gostobljudene. Med tem, ko pride na primer v Belgiji na štiriaški kilometer 285 oseb, pride v Norveški le 8, na Holandskem pa 177, na Angleškem 146, v Italiji 120, na Nemškem 112, v Švici 91, v Avstriji 76, na Francoskem 74, v Rusiji 23 oseb na štiriaški kilometer. Število porodov je v Evropi v obče zelo nizko. Rusija stoji v tem oziru na prvem mestu s 44 rojenci na 1000 prebivalcev v letu. Potem pride Ogrska s 35.6, Italija s 32.9, Avstrija s 32.4, Nemčija s 29.8, Holandska s 28.6, Danska s 27.5, Norveška s 26.1, Švica s 25.2, Švedska in Anglija s 24.8, Belgija s 23.7, Irska s 23.3 in končno Francija s 19.7 rojenci. Dežele z najvišjim številom rojencev izkazujejo tudi najvišje število umrlih. Najnižje število umrlih izkazuje Francija.

Rojstva pojemajo. Učenjaki, ki se pečajo z družabnim življenjem (sociologijo) in zdravstvom so preštudirali tudi nazadovanje rojstev v kulturnih državah. Ne le na Francoskem, kjer velja navada, da imajo zakonci le po dva otroka, marveč tudi v Nemčiji, na Angleškem in Avstro-Ogrski se opazuje to dejstvo. »Gospodarstveni« zastopniki kapitalističnega razreda so v skrbeh, ker se narodi ne množe več tako kakor domači zajci, kakor je to bilo sredi prejšnjega stoletja. Statistiki Fahlbeck trdi, da bo sistem dveh otrok že največ v 77 letih zmanjšal število prebivalstva za polovico, kar smatrajo meščanski sociologi za nesrečo. Nekaj dalekovidnejši sociologi pa pravijo, da je nazadovanje rojstev napredek. Trdijo namreč, da se mora nadomestiti preobljudenost z boljšim človeštvom. Ravnanje po svetopisemskem besedilu: bodite rodovitni in množite se, je imelo še vedno velikansko umrljivost otrok za posledico. Če zmanjšuje kulturni napredek umrljivost otrok, potem ni potreba večjega števila rojstev, da se pomnožuje človeštvo sorazmerno.

Znani socialni higienik dr. Grotjahu pravi med drugim, da je bilo v prejšnjih dobah potrebno imeti mnogo otrok, ker je poginjalo mnogo ljudstev vsled lakote, kuge in v vojnah, če se je hotelo človeštvo ohraniti in množiti. To je bilo v agrarnih razmerah, kakoršne so še dandanes v Rusiji, ker ni reja otrok povzročala nobenih posebnih skrbi posebno torej na kmetih in ker je splošno dojenje deloma tudi obvarovalo pred predčasnim spočetjem. To razmerje pa je oviralo ženo, da bi se udeleževala kulturnega življenja, ker je porabljala ves čas za odrejo otrok. V današnjem času je pa izključeno, da bi se utegnili žene mlajati takim razmeram, zaradi tega morajo polagoma rojstva nazadovati.

V nasprotju s prejšnjimi časi stane v sedanjih kapitalistiški dobi jako mnogo in je spojena z velikimi težkočami; celo agrarno prebivalstvo ni mnogo na boljšem — izvzemši agrarne države — kakor prej, zakaj tudi to je odvisno od vpliva kapitalizma, čeprav ne v toliki meri nego mestno prebivalstvo. Popolnoma naravnim potom se zbuja želja po zmanjšanju otroškega blagoslova. Tukaj se tudi potrjuje Marksov nauk, da ima vsak družabni red svoj obljudovalni zakon. Prej, v fevdalnih državah je bilo mnogo otrok blagoslov, danes so otroci staršem strašno breme, posebno delavskim. Tako se razlaga nazadovanje rojstev. Ne mnogo otrok, od katerih jih polovica pomrje, ker jih mati ne more vseh enako negovati, marveč malo otrok, ki se jih lahko skrbno odreja in ohrani zdrave, je ideal sedanjih in bodočih rodov.

Rimskokatoliška cerkev v Avstriji ima po nje lastni statistiki 366.887.986 K imetja, ki nese 23.926.431 K obresti. Razentega prispeva verskemu skladu država 27 milijonov kron. To so dohodki, ki jih izkazuje statistika, prav mnogo je pa še postranskih dohodkov, ki se odtegujejo vsaki kontroli. Torej duhovniki in samostani imajo jako lepe dohodke in prav verjetno je, da ne poznajo socialne bede, ki mori delavstvo, ki hodi upadlih lic, suhih kosti in izmučeno po svetu.

Žensko organizacijsko delo v Nemčiji. Od kar postaja žena bolj in bolj delavka, bolj in bolj sužnja kapitalističnih razmer, se je tudi začela zbuhati in organizirati. Izredno se je socialistična ženska organizacija razvila v Nemčiji. Število političsko organiziranih žena je doseglo število 150.000 članov. Meseca julija 1912 je štela organizacija 139.000 članic, konec leta pa že 150.000. V pol leta je torej narasla orga-

nizacija za 11.000 članic. Ta uspeh je pripisovati posebno temu dejstvu, da so se volilnega boja udeleževale tudi sodruginje. Ta zgled bo zbudil ženstvo tudi drugod, da se zavzame za svoje in za človečanske pravice sploh.

Umobolnost v Avstriji napreduje. Na podlagi statističnih podatkov je dokazano, da se tudi v Avstriji kakor v drugih državah množe slučajni umobolnosti. V vseh 45 blaznicah (javnih in zasebnih) je bilo v Avstriji

leta 1906	31.186,	ki so veljale	K 12.775.594
» 1907	33.659,	» » »	» 14.558.009
» 1908	36.450,	» » »	» 17.343.107
» 1909	38.389,	» » »	» 18.533.795
» 1910	40.061,	» » »	» 19.805.527

Značilno je, da je v letih 1909, 1910 narasla posebno nevrastenična umobolnost od 313 do 405. Nevrastenična je pravzaprav živčna bolezen sedanjega časa, ki prav hitro narašča. Tudi umobolnost zaradi alkoholizma je narasla. V letu 1909 je bilo teh slučajev 2709 in v letu 1910 pa 2811 proti 2071 v letu 1906. V petih letih so se povišali ti slučaji za 800. Meščanski sociologi predlagajo marsikaj, da bi zmanjšali število slučajev umobolnosti, kar pa ne daje nikakršnega upanja, da se razmere zboljšajo. Zlo tiči globoko v kapitalističnem družabnem redu, ki vedno bolj napenja človeške živce. Drvenje pri delu in boj za življenje, negotovost eksistence, vse to vpliva uničevalno na živčevje marsikaterega človeka, ki postane žrtev prehudega napora.

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v vseh gostilnah, Rudarja in „Zarjo“!

Listnica uredništva.

Vsem dopisnikom! Poslane dopise bomo objavili v prihodnji številki.

Za zdravje želodca!

Čez

ga ni!

Po njem ti jed diši,
Želodec ne opeša
In glava ne boli!

Zahtevajte izrečno „FLORIAN“

Zavračajte ponaredbe!

Postavno varovano.

I. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

